

Arbetslivskommissionen för textil och mode, lägesbild 2020–2021

Arbetslivskommissionen för textil och mode har utarbetat en lägesbild av kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet i examina inom sitt område. Till arbetslivskommissionernas uppgifter hör att årligen producera information om kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet inom sitt eget område inom yrkesutbildningen (statsrådets förordning om yrkesutbildning 673/2017). För denna uppgift har arbetslivskommissionerna haft tillgång till uppföljnings-, bedömnings- och responsinformation bland annat från utbildningsförvaltningens statistik-, styrnings- och regleringstjänst samt den nationella informationsresursen KOSKI.

Prestationsuppgifter från 2020 blev tillgängliga för kommissionerna våren 2021. Eventuella korrigeringar som läroanstalterna gjort i KOSKI-data efter denna tidpunkt syns inte i denna lägesbild. Detsamma gäller statistiska uppgifter om antalet prestationer år 2021, som plockades från KOSKI-databasen i början av 2022. De granskade prestationsantalen publiceras senare i Utbildningsstyrelsens statistiktjänst på webbplatsen Vipunen.fi.

De uppgifter som används i lägesbilden har plockats direkt ur KOSKI-databasen i den form som läroanstalterna har anmält dem. Statistiken kan innehålla bristfälliga eller felaktiga uppgifter. Av tekniska skäl har exempelvis inte alla uppgifter som registrerats i läroanstalternas egna studieförvaltningssystem överförts korrekt till KOSKI-databasen, och uppgifterna statistikförs då under ”ingen uppgift”/”inte anmält”.

Som källmaterial har man exempelvis använt rapporter från kommissionernas besök, rättelseyrkanden och utlåtanden.

Antal avlagda examina och examensdelar

Avläggande av examina och examensdelar	2020		2021	
	hel examen	examensdel	hel examen	examensdel
Grundexamen inom textil- och modebranschen	237	3 404	295	4 061
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen	64	319	93	393
Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen	2	26	18	88
Grundexamen inom textil- och beklädnadsbranschen *	75	462	19	75
Totalt	378	4 211	425	4 617

* Uppgifterna hämtades i början av 2021 (för år 2020) och i början av 2022 (för år 2021), och har inte uppdaterats efter dessa tidpunkter. Avläggandet av examensdelar omfattar inte examensdelar som registrerats som lokala. Examina som är i en övergångsperiod syns inte i tabellen och ingår inte i antalet i tabellen. Examen som varit i övergångsperiod*.

Examensdelar som mål/hel examen som mål

För grund- och yrkesexamens del är målet tydligt att avlägga hela examen, och för specialyrkesexamen att avlägga examensdelar. I grundexamen avlägger omkring 10 % endast en eller flera examensdelar.

Reflektioner

Utveckling av antaletamina och examensdelar

Omkring 20 % fler grundamina har avlagts jämfört med ett år tidigare, med beaktande av att antalet grundamina i övergångsskedet är mindre. Även i yrkesexamen har antalet prestationer ökat på samma sätt, men i specialyrkesexamen har det ökat särskilt mycket.

Den finländska textilindustrin är på uppgång: exempelvis nya fiberinnovationer samt lösningar för cirkulär ekonomi inom textil- och modebranschen gör också utbildningen mer attraktiv. Uppskattningen för och efterfrågan på produkter tillverkade i Finland, exempelvis inrednings- och möbeltextilier, har också ökat. Det råder brist på yrkeskunnig arbetskraft. Småföretagandet har ökat, exempelvis trikåkläder för barn. Situationen är svår för företagare/företag, exempelvis klädaffärer. Coronapandemin och den geopolitiska situationen, som lett till ökade material- och logistikkostnader samt bristande tillgång till material, har bidragit till detta.

Man har också fått fler studerande genom den kontinuerliga ansökan. Man har kunnat fylla nybörjarplatserna genom den gemensamma ansökan. Även utvidgandet av läroplikten ger fler studerande tillamina inom branschen.

Examensdelar, valbara etc.

I grundexamen inom textil- och modebranschen har 62 olika valbara examensdelar avlagts år 2021. En del av de fritt valbara examensdelarna har endast varit tillgängliga på en/en lokal läroanstalt. Det har funnits mycket valfrihet och de studerande har använt sig av den. De populäraste valen reflekterar väl vår tid och företagens behov, cirkulär ekonomi och specialprodukter. De populäraste valbara examensdelarna och antalet prestationer i dem anges nedan:

- Tillverkning av klädesplagg som måttbeställningsarbete (45 kp) 178 st.
- Tillverkning av en cirkulär produkt inom textil- och modebranschen (15 kp) 171 st.
- Mönsterritning (15 kp) 164 st.
- Användning av specialmaterial och -tekniker (15 kp) 148 st.
- Verksamhet i ett projekt inom textil- och modebranschen (15 kp) 136 st.
- Reparation och modernisering av produkter inom textil- och modebranschen (15 kp) 133 st.
- Verksamhet i försäljningsuppgifter inom textil- och modebranschen (15 kp) 129 st.
- Tillverkning av specialprodukter (15 kp) 117 st.
- Styling (15 kp) 113 st.

Antalet prestationer i de övriga valbara examensdelarna är 1–63.

I specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen var antalet avlagda valbara examensdelar 24 st. år 2021. Samma tendens ses i yrkesexamen, där man har sökt nya lärdomar om planering och tillverkning av måttbeställda produkter och produkter inom cirkulär ekonomi för företagens behov.

- Tillverkning av måttbeställningsprodukt (45 kp) 68 st.
- Planering och tillverkning av produkt med specialmått (45 kp) 56 st.
- Planering och tillverkning av produkt av cirkulärmaterial inom textil- och modebranschen (45 kp) 39 st.
- Mönsterritning och design (45 kp) 23 st.

För specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen är arbete som klädrådgivare fortfarande den dominerande examensbeteckningen med 23 st. De 10 övriga fritt valbara delarna följer precis som grund- och yrkesexamen cirkulär ekonomi och specialyrkesexamens krav i allmänhet; tillverkning, planering av tillverkning och utveckling/anvisning.

Examensdelen Planering och förverkligande av en kollektion har använts ganska mycket som valbar examensdel och exempelvis som examensdel från en examen inom mediebranschen. Även delar från andra examina kunde användas mer, exempelvis examensdelar från affärsverksamhetssidan.

Examina och kompetensområden inom examina som avläggs i marginell utsträckning

Marginellt avlagda: Textilvårdare, Skomakare, Sömmerska, Skräddare, med under 15 examina. Dessa kompetensområden erbjuds inte heller vid så många läroanstalter.

På grund av coronan har prestationerna också dragit ut på tiden för de studerande som inte har kunnat övergå till distansstudier. Lärarna har gjort sitt bästa för att skapa förutsättningar för distansstudier. De svårigheter i studierna som coronan orsakade lindrades år 2021. Hybridstudier har underlättat läget i fråga om studierna. För flerformsstuderande har coronan inte nödvändigtvis påverkat så mycket. Vuxenstuderande har ofta ett arbetsrum hemma.

Anordnande av examina

Aktiva utbildningsanordnare/anordnartillstånd

Examen	Tillstånd för anordnande	Aktiva anordnare
Grundexamen inom textil- och modebranschen	56	28
Yrkesexamen inom textil- och modebranschen	22	15
Specialyrkesexamen inom textil- och modebranschen	17	5

** aktiviteten fastställs utifrån om utbildningsanordnaren/läroanstalten har registrerat avläggande av examina eller examensdelar enligt de KOSKI-data som lämnats till kommissionen 2020 eller 2021. Uppgifterna hämtades i början av 2021 (för år 2020) och i början av 2022 (för år 2021), och har inte uppdaterats efter dessa tidpunkter.*

Reflektioner

Förändringar i antalet tillstånd för anordnande av examen

Det har i stort sett inte skett några förändringar i antalet anordnartillstånd.

Anordnande av examina

Utbildningsanordnare som ordnar examina inom kommissionens verksamhetsområde finns ganska heltäckande över hela Finland. Man bör observera att många företag inom branschen har långt till de läroanstalter som ordnar utbildning. Detta kan bromsa utvecklingen av samarbete exempelvis när det gäller ordnande av yrkesprov.

Fördelning av avläggandet av examina/examensdelar mellan utbildningsanordnare

För grundexamens del finns en utbildningsanordnare som har överlägset flest prestationer. Även för yrkesexamens del finns en utbildningsanordnare som har överlägset flest prestationer. För specialyrkesexamen finns också en utbildningsanordnare som har överlägset flest prestationer. Dessa är dock inte samma utbildningsanordnare.

Examensanordnandets geografiska och språkliga täckning

Anordnartillstånd för utbildningen finns ganska heltäckande över hela Finland. Svenskspråkiga anordnare finns i Österbotten och södra Finland.

Kvalitet på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande

Fördelning av platserna för yrkesprov

Platsen för avläggande av yrkesprov har oftast varit en läroanstalt. Exempelvis i specialyrkesexamen har kunnandet visats i arbetslivet, men bedömningsmaterialet har behandlats på läroanstalten, varvid yrkesprovet har registrerats som avlagt på läroanstalten.

Medeltal för yrkesprov i studeranderesponsen inom yrkesutbildningen (avslutande enkät)

** granskningsperioden för studeranderesponsen är 1.7.2019–31.12.2021. Bedömningsskala 1–5, där (5) betyder helt av samma åsikt, (4) delvis av samma åsikt, (3) delvis av samma och delvis av annan åsikt, (2) delvis av annan åsikt, (1) helt av annan åsikt*

Medeltalet för yrkesproven i studeranderesponsen är 4,4. I responsen i den avslutande enkäten framgår att yrkesproven i regel fått något bättre medeltal. Det har inte förekommit några stora variationer mellan utbildningsanordnarna i fråga om medeltalen.

Reflektioner

Förverkligande av tvåpartsbedömning i bedömningen av kunnande

I yrkes- och specialyrkesexamen verkar tvåpartsbedömning förverkligas ganska väl. Yrkesproven avläggs också huvudsakligen på arbetsplatser.

I examensdelarna i grundexamen har bedömarna i ganska många fall varit två lärare.

Platsen för yrkesprovet kan visserligen vara en läroanstalt, om även en arbetslivsrepresentant är på plats som bedömare.

Diskussion om bland annat yrkesprov och bedömare för skräddararbete. En bedömare har kommit till läroanstalten som en andra bedömare eftersom det inte var möjligt att avlägga yrkesprovet hos ett företag på grund av den långa varaktigheten.

Miljöer för yrkesprov och deras lämplighet för påvisande av kunnande

Studeranderesponsen inom yrkesutbildningen är bra för yrkesprovsmiljöernas del.

Motiveringar till ordnande av yrkesprov på läroanstalter

Vissa examensdelar (Tillverkning av en produkt inom textil- och modebranschen, Information om kunnandet och produkterna, Tillverkning av klädesplagg som måttbeställningsarbete) för vilka det inte alltid är möjligt att göra yrkesprov på arbetsplatser. Vid ett besök konstaterades att yrkesprov ordnas i läroanstaltens lokaler, men endast som kundarbeten.

Undantagstillståndet år 2020 gjorde det också nödvändigt att ordna yrkesprov i läroanstaltens lokaler.

En observation vid ett besök var att läroanstalten har bättre och nyare maskiner än exempelvis enskilda arbetsplatser. Läroanstalterna har exempelvis fler specialmaskiner och maskiner för specialtekniker.

Generaliseringar om rättelseyrkanden

Kommissionen har inte fått in några rättelseyrkanden att behandla.

Situationen gällande planer för bedömning av kunnande

Vid besöken verkade planerna för bedömning av kunnande vara i ordning och korrekta. Framöver strävar man efter att på ett effektivare sätt få tillgång till material som anknyter till besöken före besöken. Som en allmän observation konstateras att utbildningsanordnarna använder kvalitetsledningssystem.

Förverkligande av personlig tillämpning i praktiken

Medeltalet för personlig tillämpning i den avslutande enkäten är bra.

God praxis

Yrkesprov som avläggs virtuellt har utvecklats under 2020. På grund av coronapandemin har man till exempel inte kunnat avlägga yrkesprov i vissa miljöer såsom tvätterier och miljöer för textiltvård.

Det har också varit möjligt att avlägga prestationer via nätet (huvudsakligen studier/förvärvande av kunnande), t.ex. att rita mönster. Material för nätstudier har utvecklats under coronapandemin. Lärarna har utarbetat material till en materialbank.

Vid ett besök konstaterades att de som utexaminerats från läroanstalten har grundat företag, samarbetet har varit smidigt. Vid ett besök konstaterades också att ett särskilt nära och bra samarbete med arbetslivet är bra verksamhet enligt besökarna.

Bedömning av kunnandet

De studerande har returnerat sina arbeten/planer till en lärplattform för studerande (t.ex. Pinja/Moodle).

Bedömningen av kunnandet har varit flexibel, så bedömarna har kunnat diskutera och fatta gemensamma bedömningsbeslut även via nätet (t.ex. Teams). Coronatiden har alltså möjliggjort detta.

Utvecklingsområden i anordnarnas verksamhet

Vid ett besök konstaterades allmänt angående studeranderesponsen inom yrkesutbildningen att det finns utrymme för utveckling i insamlingen av studeranderespons. Läroanstalten har också redan vidtagit åtgärder gällande detta.

Gemensamma examensdelar och deras delområden

Enligt observationer har integrationen av gemensamma examensdelar och deras delområden i arbetslivet och i yrkesinriktade examensdelar upplevts främja de studerandes lärande och möjligheter att klara av studierna.

Examensgrundernas funktion

Reflektioner

Examensgrundernas överensstämmelse med arbetslivet

Valfriheten i examen är stor, vilket ses som positivt. Det är dock svårt att hitta arbetsplatser för avläggande av vissa examensdelar på arbetsplatsen, så användning av kund- och projektarbeten har också en viktig roll. Inhemska industriföretag inom textil- och modebranschen önskar mer obligatoriskt innehåll gällande industriell sömnad/serieproduktion i examensgrunderna.

Förverkligande av valfrihet i avläggandet av examina

Valfriheten i examen är omfattande, som tidigare konstaterats. Närmare information om avläggandet av examensdelar finns i avsnittet om examensdelar och valbara examensdelar.

Behov av tilläggsanvisningar gällande yrkesskicklighetskraven för examensdelar eller sätt att påvisa yrkesskicklighet

Man borde bearbeta examensgrunderna eller göra en separat version för att beakta studerande med finska som andraspråk. En version på lättläst språk hjälper de studerande att förstå examens innehåll och krav.

Erfarenheter av examensgrundernas funktion

Exempelvis utbildning för yrkesexamen för måttbeställningssömmerska ordnas som så kallad skräddarsydd utbildning, så de som söker sig till utbildningen vet redan i ansökningsskedet vilka examensdelar examen och utbildningen består av. Detta beror bland annat på att lärarna och arbetslivsrepresentanterna tillsammans har planerat examensdelarna så att de studerande får så omfattande kunskaper som möjligt i sömnad av måttbeställda produkter i arbetslivet. Exempelvis utbildningen för yrkesexamen i företagande stöder också företagande, och en del studerande avlägger den efter att de avlagt examen för måttbeställningssömmerska. Allmänt taget kan man konstatera att de nuvarande examensgrunderna fungerar och enligt alla parter stöder dem som avlägger examen när de övergår till arbetslivet. Nedan ännu några kommentarer:

Observationer från arbetslivsrepresentanterna:

- de som avlägger examen får heltäckande information om sömnad av måttbeställda produkter
- under utbildningen och genom avläggandet av examen skapar man en stark grund, från vilken det går bra att gå vidare till mer professionell verksamhet när man övergår till arbetslivet.

Observationer från lärarna inom examensutbildningen:

- examensgrunderna är tillräckligt breda, så att man i planeringen av utbildningar även kan beakta lärarnas specialkompetens
- examensdelarnas krav på yrkesskicklighet med kriterier möjliggör tillämpning av undervisningen i utbildningen
- enligt examensgrunderna kan utbildningen utvecklas med beaktande av arbetslivets behov i regionen
- de studerande får heltäckande information om sömnad av måttbeställda produkter
- de kundarbeten som utförs i yrkesproven är verkliga arbeten som exempelvis en företagare gör, förutom alla skriftliga dokument
- bedömarens ansvar för kravnivån för de produkter som görs i yrkesproven och för arbetets kvalitet, vilket är bra, eftersom i synnerhet arbetslivsrepresentanterna har en konkret syn på saken.

Reflektioner om arbetslivsresponsen (enkäten för arbetsplatshandledare)

Vissa arbetsplatser tar emot flera studerande från samma läroanstalter nästan samtidigt.

Efter praktikens slut kommer en enkät separat för varje studerande, utan någon möjlighet att specificera studeranderesponsobjektet.

Enkäten är inte heller kort och snabb, utan kräver arbetstid, och när man har flera praktikanter är arbetstidskravet nästan oskäligt.

En lösning för svaret på arbetslivsresponsen har varit att man svarar på en och ignorerar de andra.

Svarsprocenten kan då bli väldigt låg.